

Aleksandra KORPYSZ-WIŚNIEWSKA

Uniwersytet Warszawski

Wydział Geografii i Studiów Regionalnych

e-mail: aleksandra.korpysz@uw.edu.pl

ORCID: 0000-0002-7003-5546

ZWIĄZKI WARSZAWSKIEGO NAZEWNICTWA MIEJSKIEGO Z LITERATURĄ

Warsaw's urban naming's connections with literature

Streszczenie: Niniejszy artykuł koncentruje się na jednym segmencie dużego zbioru nazewnictwa miejskiego – nazwach odnoszących się do literatury. Na przykładzie Warszawy autorka zidentyfikowała te nazwy, wyróżniła trzy główne ich kategorie, a także przeanalizowała ich lokalizację. Dominująca pod względem liczebności okazała się kategoria nazw upamiętniających pisarzy, choć zaskakująco dużo jest też nazw odnoszących się do dzieł literackich. Nazwy odnoszące się do pisarzy i dzieł literackich często występują w skupiskach.

Abstract: This article focuses on one segment of a large corpus of urban naming – names referring to the literature. Using the example of Warsaw, the author has identified these names, distinguished three major categories of them, and also analysed their location. The category of names that commemorate writers and poets turned out to be the dominant one in terms of numbers, although there are also surprisingly significant amount of names referring to literary works. Names referring to writers and literary works often appear in clusters.

Słowa kluczowe: Warszawa, nazewnictwo miejskie, nazewnictwo ulic, literatura

Key words: Warsaw, urban naming, street naming, literature

WPROWADZENIE

Nazwy będące przedmiotem zainteresowania w niniejszym artykule określane bywają rozmaitymi terminami. Funkcjonują pojęcia: nazewnictwo miejskie, toponimia miasta, toponimia miejska, plateonimia, urbonimia czy hodonimia (Bieńkowska, Umińska-Tytoń 2013; Data 2016). W tym opracowaniu stosowane będzie pierwsze z nich. We wstępie do *Słownika nazewnictwa Warszawy* K. Handke (1998, s. 7) podkreśla, że nazewnictwo „przede wszystkim odnosi się do zbioru nazw własnych”

Wpłynęło: 12.08.2023

Zaakceptowano: 5.12.2023

Zalecany sposób cytowania / Cite as: Korpysz-Wiśniewska A., 2023, Związki warszawskiego nazewnictwa miejskiego z literaturą, *Prace i Studia Geograficzne*, 68.4, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 171–187, DOI: 10.48128/pisg/2023-68.4-12.

i w tym właśnie rozumieniu mówić możemy o nazewnictwie miejskim, obejmującym między innymi nazwy ulic czy pasaży.

J.F. Nosowicz (2000) pisze, że „w tradycyjnej toponomastyce polskiej, jak i w ogóle słowiańskiej, hodonimom, tj. nazwom ulic, poświęcano niezbyt wiele miejsca. [...] Dlatego też w stosunkowo bogatej już dziś literaturze onomastycznej w Polsce nazewnictwo ulic, placów i innych obiektów w obrębie miasta stanowi znikomy procent. Toponimia miast dopiero od niedawna znalazła się w szerszym kręgu zainteresowań onomastów” (s. 195). Od początku bieżącego stulecia ukazało się wiele prac, które podejmowały tematykę nazewnictwa miejskiego, a ich autorzy reprezentowali różne dyscypliny nauki (zob. np. Koszko 2013; Data 2016; Myszką 2018; Górny i in. 2022), wśród nich wymienić można także opracowania zwarte, stanowiące słowniki nazewnictwa poszczególnych miejscowości i regionów (np. Warszawy – Cieplowski 2002; Piotrkowa Trybunalskiego – Bednarska-Smuga 2006 czy Łodzi – Bieńkowska, Umińska-Tytoń 2013).

Typologia nazewnictwa miejskiego jest ciągle kwestią dyskusyjną i brakuje powszechnie przyjętego klucza klasyfikacji (Myszka 2018). Nazwy będące przedmiotem zainteresowania w tym artykule mieszczą się w kilku kategoriach wyróżnionych w dotychczasowych opracowaniach. Pierwsza grupa to nazwy upamiętniające znane postaci związane ze światem literatury, czyli przede wszystkim pisarzy¹. Choć jest to obecnie bardzo liczna grupa, to warto podkreślić, że nazwy odnoszące się do konkretnych osób mają stosunkowo niedługą historię, bowiem pojawiły się w XIX i upowszechniły w XX wieku (Kaltenberg-Kwiatkowska 2011)².

Nazwy upamiętniające wybitne osoby przywoływane są bodaj we wszystkich klasyfikacjach. W. Taszycki (1946) pisze o nazwach patronimicznych, H. Górnowicz (1965, za: Myszką 2018) o nazwach pamiątkowych i odnoszących się do osób zasłużonych. W. Dzikowski i D. Kopertowska (1976) wśród niemotywowanych nazw kulturowych wyróżniają nazwy pamiątkowe nadane w celu uczczenia ludzi, faktów i instytucji. O nazwach pamiątkowych wspominają też chociażby K. Handke (1998) czy D. Bieńkowska i E. Umińska-Tytoń (2013). Kategorie te autorzy bardzo często ilustrują, podając właśnie nazwy upamiętniające pisarzy, czasami wręcz nazwy pochodzące od literatów wyłaniają jako osobną podgrupę.

Oprócz nazw pochodzących od postaci realnych wyróżnić można także te odnoszące się do postaci fikcyjnych, wykreowanych w utworach literackich. Ta kategoria również przywoływana była w dotychczasowych opracowaniach. H. Górnowicz (1965, za: Myszką 2018) wyróżnia nazwy pochodzące od postaci literackich i fantastycznych, W. Dzikowski i D. Kopertowska (1976) wspominają nazwy upamiętniające postaci literackie i legendarne, K. Handke (1998) pisze o nazwach obiektów miasta od nazw własnych postaci nierzeczywistych literackich, legendarnych, mitycznych i biblijnych, a D. Bieńkowska i E. Umińska-Tytoń (2013) do nazw pamiątkowych zaliczają również te, którym patronują postaci legendarne. Dodatkowo w klasyfikacji K. Handke (1998) pojawia się kategoria nazw ulic od tytułów utworów literackich i muzycznych. Natomiast A. Bednarska-Smuga (2006) wśród nazw metaforycznych wymienia te pochodzące od określeń fantastycznych, a w tej kategorii podaje ulice: Bajeczną, Baśniową, Rusałki i Świtezianki.

Celem niniejszego artykułu jest identyfikacja nazw ciągów komunikacyjnych (przede wszystkim ulic) w Warszawie, które związane są z literaturą, a także przedstawienie ich rozmieszczenia i zróżnicowania.

¹ Nazewnictwo miejskie jest jedną z form upamiętnienia istotnych dla danej społeczności postaci. Innym sposobem utrwalenia pamięci o nich w przestrzeni publicznej są pomniki bądź tablice pamiątkowe (zob. Kazimierzczak 2010).

² Potwierdzeniem tego jest chociażby opracowanie *Pochodzenie nazwisk, położenie i rozległość ulic miasta Warszawy, czyli spis abecedowy ulic pod względem topograficznym, etymologicznym i historycznym* (1899). Jedyne nazwy odwołujące się do osób, które w tej publikacji widnieją, upamiętniają właścicieli gruntów bądź budynków.

WĄTKI LITERACKIE W WARSZAWSKIM NAZEWNICTWIE – RYS HISTORYCZNY

Pierwsze nazwy odwołujące się do literatury nadano w Warszawie podczas pierwszej wojny światowej, w 1916 roku. Upamiętniono w ten sposób Aleksandra Fredrę, Adama Mickiewicza, Elizę Orzeszkową i Henryka Sienkiewicza, a także dwie postaci nierzeczywiste, czyli legendarną Syrenę oraz sienkiewiczowskiego Zagłobę (Handke 1998). W okresie międzywojennym nazw tych pojawiło się już nieco więcej. Jako przykład podajmy Deotymę, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza czy Bolesława Prusa, a wśród postaci fikcyjnych – Grażynę³, Krakusa, Wandę czy Filona (Handke 1998). Warto podkreślić, że niektóre nazwy wtedy nadane – przede wszystkim ulicom położonym w części śródmiejskiej oraz te, które upamiętniały postaci szczególnie zasłużone dla polskiej historii i kultury – zostały zmienione przez Niemców podczas drugiej wojny światowej. Dla przykładu ulica Zygmunta Krasińskiego pojawiła się po raz pierwszy w 1926 roku, w 1940 przemianowano ją na Weichelsstrasse, a jej pierwotną nazwę przywrócono w 1945 roku. Taki sam los spotkał ulicę Marii Konopnickiej, która w czasie wojny funkcjonowała jako Friedenstrasse (Zielonka 2021).

Okres PRL-u obfitował w aktywność nazewniczą. Już w latach 50. ulicom w Warszawie nadano wiele nowych nazw. Istotną tego przyczyną było znaczące poszerzenie granic miasta w 1951 roku. Aby uporządkować kwestie nazewnictwa, w 1954 roku przemianowano ulice, których nazwy powtarzały się (niekiedy wielokrotnie) w różnych dzielnicach. Ciekawym przykładem były ulice Władysława Reymonta – dwie z nich uzyskały wtedy nazwy Boryny oraz Jagny. W tym samym czasie ulicę Jana Kochanowskiego (Włochy) zmieniono na Urszuli, a Henryka Sienkiewicza (Włochy) na Latarnika (*Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 5, 1954). W 1957 roku pojawiły się natomiast nazwy osobowe – Juliana Tuwima, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Bertolta Brechta, ale też inne związane z literaturą, jak np. Krasnoludków, Bachusa, Jagienki czy Czatów. Z ciekawych przykładów wspomnieć można ulicę Bolesława Prusa, która wówczas zmieniła się w ulicę Ślimaka (Wawer) (*Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 7, 1957). Łącznie autorce udało się zidentyfikować 43 nazwy związane z literaturą, które nadano w Warszawie w latach 50. XX wieku, z czego tylko 15 upamiętniało rzeczywiste postaci. Lata 60. i 70. przyniosły rozwój literackich gniazd nazewniczych, które do dziś widzimy w dzielnicach Żoliborz oraz Bielany. W samym 1960 roku na Bielanych nadano aż siedem nazw upamiętniających literatów (*Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 8, 1960). Wtedy też patronem jednej z ulic stał się Doktor Judym. Przestała ona istnieć w 1975 roku (Handke 1998). W latach 1962–1998 funkcjonowały ponadto ulice Lelum i Polelum (Handke 1998). W latach 70. również wiele literackich nazw przybyło w dzielnicach Bielany i Żoliborz, m.in. w 1973 roku upamiętniono 10 zagranicznych pisarzy⁴, w 1974 dodatkowo Josepha Conrada, Pabla Nerudę i Marię Dąbrowską (*Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 1, 1975). W kontekście dzisiejszych dyskusji dotyczących reprezentacji kobiet w nazewnictwie przytoczyć można rok 1972, kiedy nadano całą grupę nazw „kobiecych”. Znalazły się wśród nich także literackie przedstawicielki – Penelopa, Safona, Antygona czy Izolda (*Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 2, 1973). W 1977 roku w granice miasta stołecznego Warszawy włączono Ursus. Ponownie zaszła więc potrzeba zmian dublujących się nazw. W związku z tym rok później przemianowano m.in. ulicę Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego na Zielonej Gęsi, Kubusia Puchatka na Tomcia Palucha, Bolesława Prusa na Faraona, a Władysława Reymonta na Lipiec Reymontowskich (*Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 12, 1978). W latach 80. nazw literackich pojawiło się nieco mniej niż wcześniej. Utworzono wówczas m.in. mitologiczne gniazdo nazewnicze w dzielnicy Bielany oraz nadano kilkanaście nazw osobowych w różnych częściach miasta.

³ Była to zmiana nazwy z ulicy Mickiewicza (*Dziennik Zarządu m.st. Warszawy*, 60, 1921).

⁴ Wergiliusza, Dantego Alighieri, Williama Szekspira, Carla Goldoniego, Hansa Christiana Andersena, Honoriusza Balzaka, Antoniego Czechowa, Lwa Tołstoja, Horacego i Sándora Petőfięgo.

Trend nadawania nazw literackich utrzymał się także po 1989 roku, chociaż w latach 90. przybyło ich jedynie kilkanaście. Za to od początku obecnego stulecia pojawiło się wiele nowych nazw w intensywnie rozwijających się dzielnicach peryferyjnych. Chociażby na Białołęce powstały ulice Babinicza (2002), Hajduczka (2003), Epopei, Małego Księcia (2004), Herakliusza Bilewicza i Bohuna (2007), Złotej Rybki (2008), Mariana Hemara (2009), Stumilowy Las (2015) czy Skrzatów i Hałabały (2020). Zauważyć można jednak, że nazw ulic upamiętniających znanych literatów pojawia się w XXI wieku już znacznie mniej niż w poprzednim stuleciu. Jednym z powodów może być niewielka liczba ulic uznanych za „godne” upamiętniania wybitnych postaci. Próbą rozwiązania tej kwestii zdaje się nadawanie literackich nazw pasażom i parkowym alejom położonym w centralnych częściach miasta.

Wśród najnowszych przykładów znajdziemy ulice pisarza J.R.R. Tolkiena oraz bohatera jego powieści – Gandalfa⁵ na Mokotowie, w części nazywanej potocznie Mordorem (nazwy nadane w 2023 roku). W mediach przeczytać można o dalszych planach nazewniczych z literaturą w tle. Wśród nich są ulice w dzielnicy Białołęka: Sierotki Marysi lub Elfów (Osowski 2022a) czy też Prozaików, rozważana dla „odciętego” fragmentu ulicy Poetów (Osowski 2022b). Kolejne nazwy odnoszące się do literatury znajdują się w Banku nazw m.st. Warszawy. Warto dodać, że niektóre toponimy znikają z przestrzeni miasta. W 2019 roku podjęto decyzję o zniesieniu nazwy Czerwonego Kapturka⁶ ze względu na fakt, że ulica ta nie istnieje w terenie.

WSPÓŁCZESNE NAZWY WARSZAWSKICH ULIC ORAZ ICH ROZMIESZCZENIE

W bazie TERYT, prowadzonej przez Główny Urząd Statystyczny, widnieje ponad 5,5 tysiąca⁷ nazw warszawskich ulic, placów, skwerów, parków itp. Autorka przeanalizowała je pod kątem nazw związanych ze światem literatury.

Łącznie nazw ciągów komunikacyjnych, które można uznać za odwołania do literatury zidentyfikowano 376⁸, co stanowi ponad 7% wszystkich nazw takich obiektów. Ich spis prezentuje załącznik 1. Przeanalizowano również czas nadania poszczególnych nazw⁹, które współcześnie istnieją w przestrzeni Warszawy (ryc. 1). Zdecydowana większość pochodzi z okresu PRL-u.

Zidentyfikowane nazwy podzielone zostały na trzy kategorie: nazwy osobowe upamiętniające realne postaci (1), nazwy związane ze światem utworów literackich (2) oraz inne nazwy, które można powiązać z literaturą (3). W ramach poszczególnych grup wyróżniono niekiedy bardziej szczegółowe podgrupy.

Pierwsza grupa (1) okazała się zdecydowanie najliczniejsza. Ciągów komunikacyjnych upamiętniających prozaików, dramaturgów bądź poetów zinwentaryzowano 208 (odwołują się one do 197 osób). Większość stanowią oczywiście ulice, choć pojawiają się także ronda, pasáže, alejki parkowe oraz dreptak¹⁰. Większość upamiętnionych literatów to Polacy, osoby o innej narodowości sta-

⁵ Nazwy te nie zostały uwzględnione w dalszej analizie, ponieważ zamyka się ona na listopadzie 2022 roku.

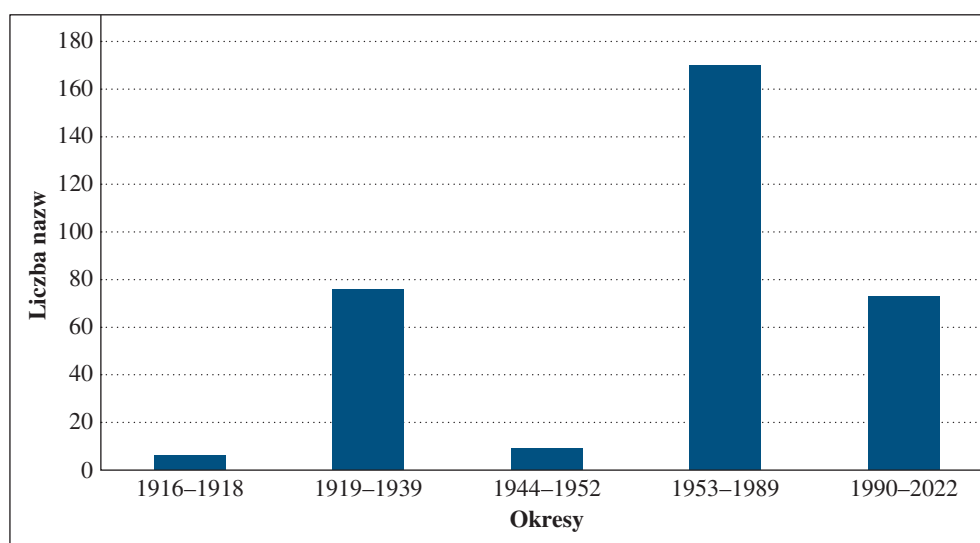
⁶ Nazwa ta pojawiła się w przestrzeni Warszawy w 1957 roku.

⁷ Stan na 8 listopada 2022 roku.

⁸ W niniejszym artykule autorka skupiła się na nazwach obiektów liniowych. Należy jednak podkreślić, że w Warszawie istnieje także wiele placów, skwerów czy parków, których nazwy odnoszą się do literatury, np. parki Stanisława Dygata, Zbigniewa Herberta, Janiny Porazińskiej albo skwery Adama Mickiewicza, Isaaca Bashevisa Singera, ks. Jana Twardowskiego czy Psa Fafika.

⁹ Rok nadania udało się zidentyfikować dla 335 nazw.

¹⁰ Upamiętnianie wybitnych postaci nazwami pasaży bądź parkowych alejek budzi kontrowersje – głównie ze względu na niewielką rangę tych traktów. Tymczasem to właśnie w ten sposób upamiętnieni zostali chociażby Wisława Szymborska czy Czesław Miłosz.



Ryc. 1. Liczba nazw ulic odwołujących się do literatury według okresu nadania

Źródło: opracowanie własne.

Fig. 1. Number of street names referring to literature by period of naming

Source: own elaboration.

nowią tylko ok. 10%. Widoczna jest także wyraźna dominacja liczebna mężczyzn¹¹. Kobiet upamiętniono w ten sposób 22 (ok. 11%), z czego dwie dwukrotnie (Maria Konopnicka oraz Maria Rodziewiczówna). Warto jednak nadmienić, że wśród nazw „kobiecych” dwie to nazwy alejek parkowych, a sześć – pasaży.

Dzielnicami, w których zlokalizowanych jest szczególnie dużo nazw upamiętniających literatów, są Bielany (43) oraz Żoliborz (31)¹². Zwróciła na to uwagę także K. Handke (1998, s. 18), pisząc, że „Żoliborz i Bielany oraz okoliczne dzielnice przyłączone do miasta w roku 1951 objęte zostały wspólnym tematem literatury”. Współczesne rozmieszczenie nazw upamiętniających twórców literackich w tych obszarach przedstawiają ryciny 2 i 3. Należy dodać, że wśród dzielnic z największą liczbą nazw odnoszących się do pisarzy pojawia się również Śródmieście (38, w tym jednak aż 13 alejek parkowych, 8 pasaży i 1 dreptak).

Pojedyncze nazwy z tej kategorii znajdują się w dzielnicach Białołęka, Targówek, Wawer, Praga-Północ oraz Praga-Południe, Ursynów, Włochy i Ursus. W Rembertowie ani w Wilanowie autorka nie zidentyfikowała żadnej nazwy należącej do tej grupy. Natężenie nazw upamiętniających literatów w poszczególnych dzielnicach przedstawia rycina 4.

W przestrzeni Warszawy istnieją też nazwy, które upamiętniają osoby związane ze światem literatury w bardzo szerokim sensie. Autorka nie włączyła ich do swojej analizy. Takim przykładem może być ulica Łukasza Gołębiowskiego – historyka i bibliotekarza czy Stefana Dembego – inicjatora powstawania Biblioteki Narodowej. Nie uwzględniono także ulic, których patroni, choć byli związani ze światem literackim, to są przede wszystkim znani z innej działalności. Przykładem może być chociażby Stefan Pogonowski, który pisał wiersze, lecz znany jest przede wszystkim jako porucznik wojska, albo Janusz Meissner – pisarz i pilot wojskowy.

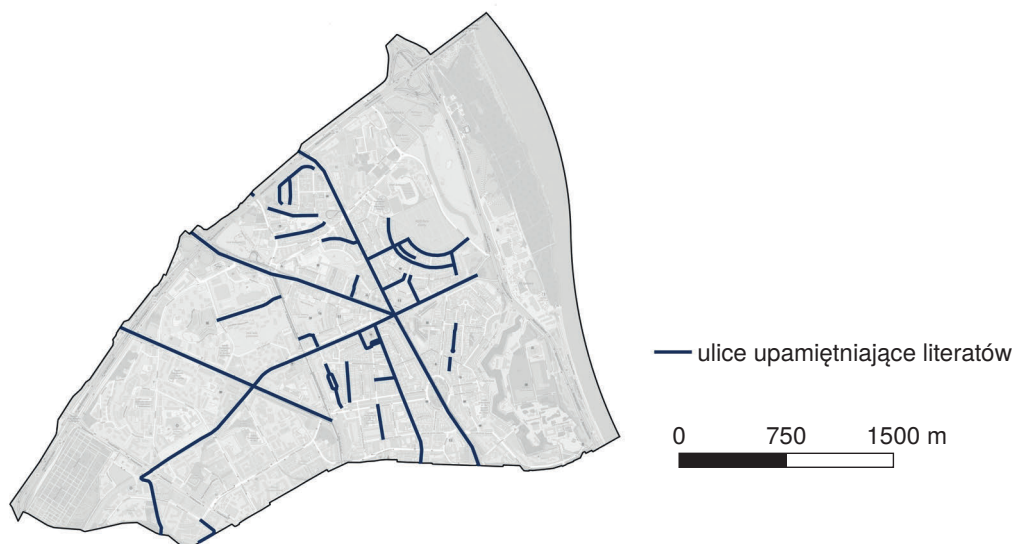
¹¹ Kwestia dominacji postaci męskich w nazwach ulic jest w ostatnim czasie tematem ożywionej dyskusji w różnych gronach, zob. np. Pawłowska 2023, w tym wśród badaczy – zob. np. Górny i in. 2022.

¹² Ulica Władysława Broniewskiego przebiega zarówno w dzielnicy Bielany, jak i Żoliborz. W tym przypadku policzono więc ją dwukrotnie.



Ryc. 2. Rozmieszczenie ulic upamiętniających literatów w dzielnicy Bielany
Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu podkładu OpenStreetMap.

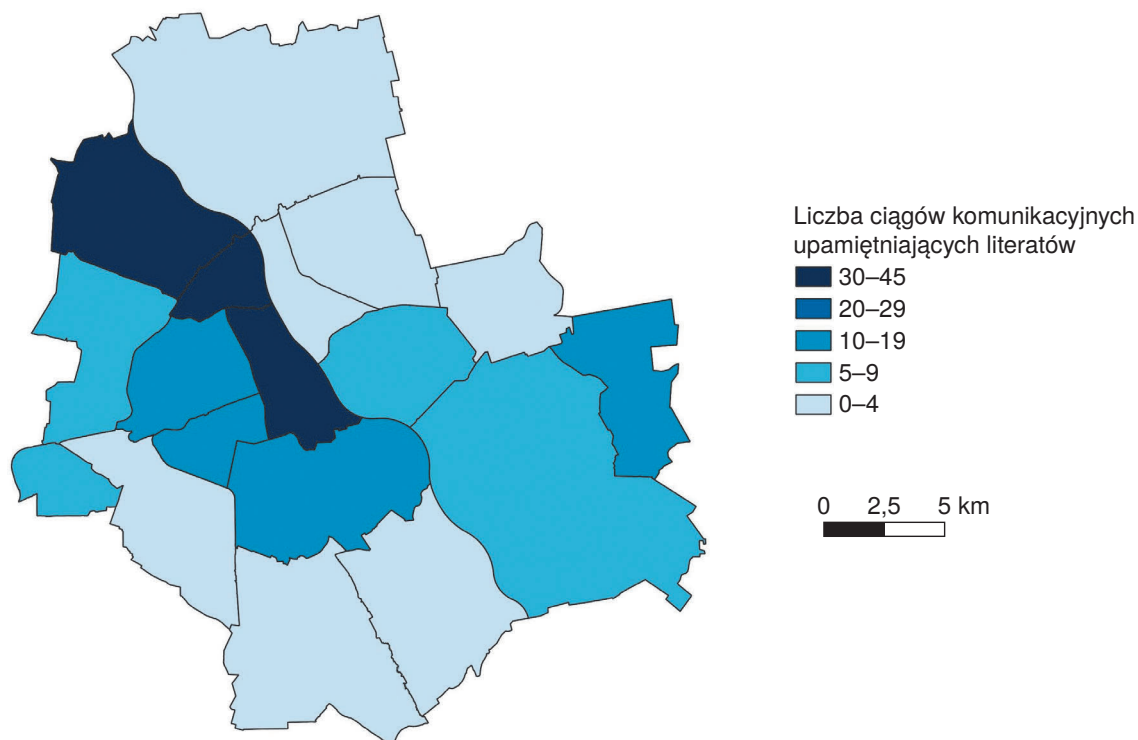
Fig. 2. Location of streets that commemorate writers in the Bielany district
Source: own elaboration using OpenStreetMap.



Ryc. 3. Rozmieszczenie ulic upamiętniających literatów w dzielnicy Żoliborz
Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu podkładu OpenStreetMap.

Fig. 3. Location of streets that commemorate writers in the Żoliborz district
Source: own elaboration using OpenStreetMap.

Wcześniej wspomniano o zmianach dublujących się nazw w nowo przyłączanych do Warszawy dzielnicach. Aktualnie powtórzenia dotyczą ulic znajdujących się w dzielnicy Wesoła, którą dołączono do stolicy w 2002 roku. W tym przypadku zdecydowano o pozostawieniu pierwotnych nazw. W związku z tym chociażby ulice Juliusza Słowackiego, Adama Mickiewicza czy Władysława Broniewskiego mamy zarówno na Żoliborzu, jak i w Wesołej.



Ryc. 4. Liczba ciągów komunikacyjnych upamiętniających literatów w poszczególnych dzielnicach

Źródło: opracowanie własne.

Fig. 4. Number of routes commemorating writers in each district

Source: own elaboration.

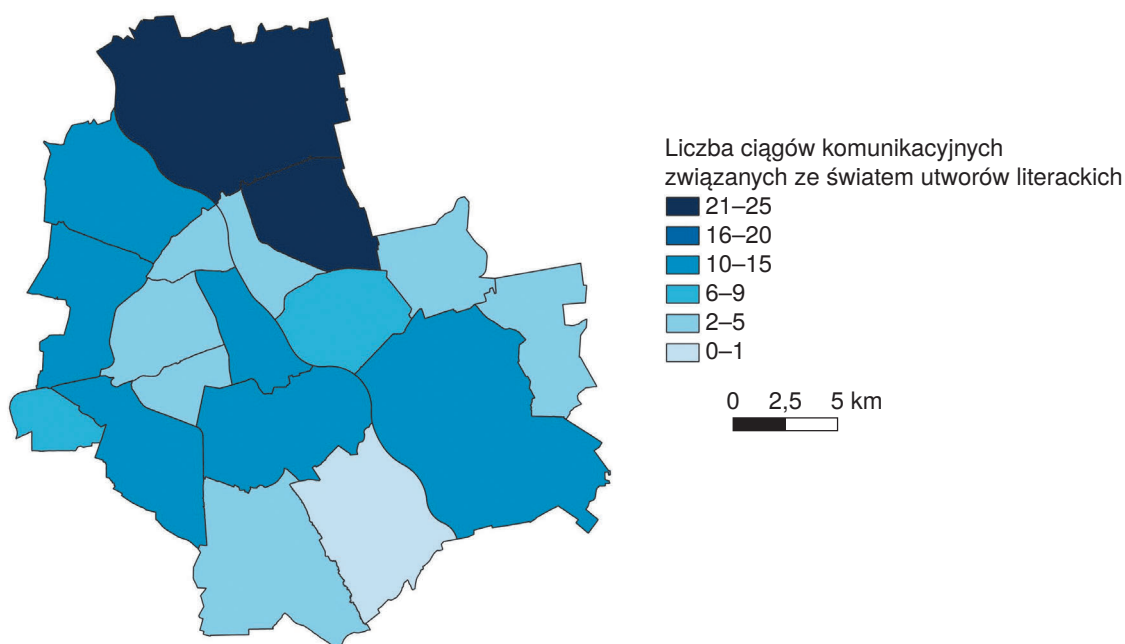
Na marginesie nadmienić można, że wszystkie nazwy ulic pełnią funkcję użytkową, informacyjną (Nosowicz 2000), nazwy ulic pochodzące od postaci rzeczywistych odgrywają dodatkowo rolę upamiętniającą, a nawet edukacyjną¹³.

Drugą grupą są nazwy związane ze światem utworów literackich (2). Autorka zidentyfikowała 127 ulic w tej kategorii, a także 8 parkowych alejek¹⁴. Ich rozmieszczenie jest nierównomierne (zob.

¹³ W 2016 roku autorka niniejszego artykułu przeprowadziła badanie na grupie stu młodych warszawiaków, pytając m.in. o to, czy zwracają uwagę na nazwy ulic i czy zdarza im się sprawdzać, kim była osoba upamiętniona nazwą ulicy. Ponad połowa ankietowanych przyznała, że zwraca uwagę na nazwy ulic. Dodatkowo ponad 3/4 badanych kilka razy sprawdzało, kim jest osoba upamiętniona nazwą ulicy, a 8% przyznało, że robi to często (zob. Korpysz 2017).

¹⁴ Pod koniec ubiegłego stulecia K. Handke doliczyła się w Warszawie 111 nazw pochodzących od nazw własnych postaci nierzeczywistych literackich, legendarnych, mitycznych i biblijnych, co stanowiło wówczas 2,6% ogólnej liczby nazw (1998).

ryc. 5). Najwięcej nazw w tej kategorii nadano w dzielnicach Białołęka (25) oraz Targówek (23). Na terenie dzielnicy Wilanów nie zidentyfikowano żadnej takiej nazwy. Pojedyncze są w dzielnicach Wesoła, Wola, Żoliborz, Praga-Północ oraz Ursynów. W Śródmieściu nazwy ulic należące do tej grupy odnaleziono tylko trzy, ale to właśnie tam nadano literackie nazwy alejkom w parku im. Janiny Porazińskiej.



Ryc. 5. Liczba ciągów komunikacyjnych związanych ze światem utworów literackich w poszczególnych dzielnicach
Źródło: opracowanie własne.

Fig. 5. Number of routes related to the realm of literary works in each district
Source: own elaboration.

Wśród nazw związanych ze światem utworów literackich wymienić można te odnoszące się do postaci mitologicznych, których autorka zidentyfikowała w Warszawie 28. Obejmują głównie postaci wywodzące się z mitologii greckiej, takie jak Zeus, Hera, Afrodyta, Achilles, Ikar, a także mitologii rzymskiej, np. Marsa, Jowisza czy Bachusa. Do tej grupy zaliczono też ulicę Flory (za: Ciepłowski 2002)¹⁵.

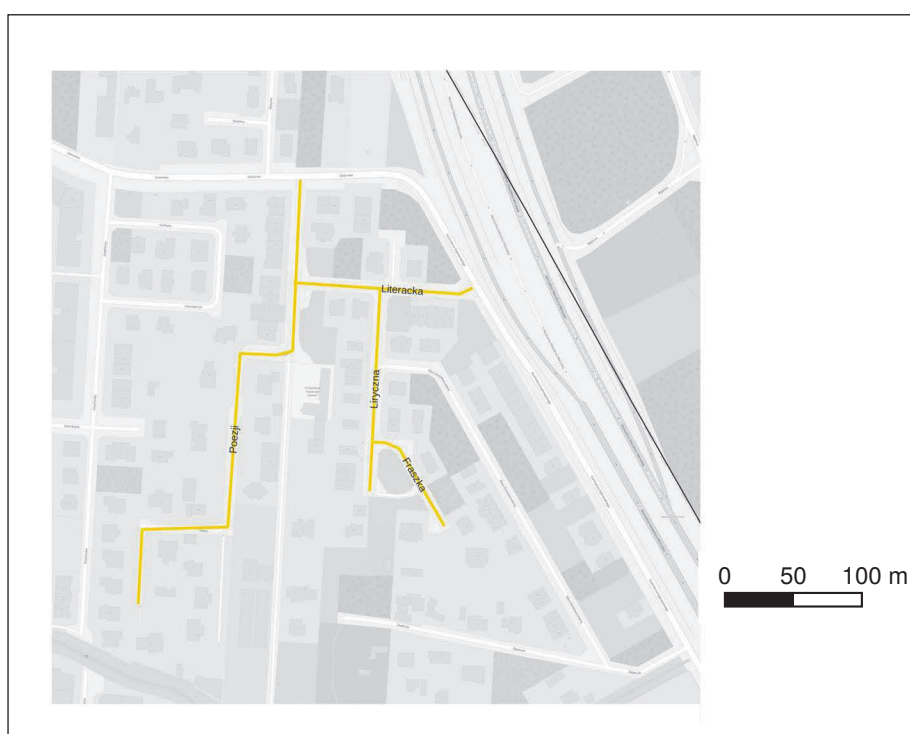
Znacznie mniej jest nazw pochodzących z legend, zidentyfikowano ich 10, z czego 4 odnoszą się do legend warszawskich – są to ulice: Warsa, Sawy, Syreny i Złotej Rybki. Z legend zagranicz-

¹⁵ Nie uwzględniono natomiast nazwy ulicy Jutrzenki – K. Handke (1998, s. 308) zaklasyfikowała ją jako „utworzoną od wyrazów nazywających elementy i zjawiska otaczającego nas świata”, natomiast w zredagowanym przez Ciepłowskiego *Słowniku...* nazwa ta nie pojawia się mimo podania innych o pochodzeniu mitologicznym.

nych do warszawskiego nazewnictwa trafił natomiast król Artur. Zauważalną grupą nierzeczywistych patronów stołecznych ulic są postaci z literatury dziecięcej – ich nazwy nosi 10 ulic¹⁶.

Podkreślić warto, że wśród pochodzących ze świata utworów literackich nazw dominują odnoszące się do polskiej klasyki. Aż 21 nazw związanych jest z utworami Henryka Sienkiewicza (w tym 13 z *Trylogią*), 13 z twórczością Adama Mickiewicza, a po 3 z dziełami Stefana Żeromskiego i Juliusza Słowackiego.

Trzecia kategoria, nieco eksperymentalna, to nazwy w inny sposób związane z literaturą (3). Znajdują się w niej te odnoszące się do gatunków literackich (np. Poezji, Elegijna, Baśniowa, Poematu), środków stylistycznych (Metafory) czy różnych grup osób i instytucji zaangażowanych w świat książki (np. Czytelnicza, Księgarzy, Literatów, Poetów, Wydawnicza)¹⁷. Nazw takich zidentyfikowano 32, przy czym dwukrotnie występują: Baśniowa, Liryczna, Literacka i Poezji. Najbardziej wyraźne skupienie takich ulic występuje w dzielnicy Wesoła (ryc. 6).



Ryc. 6. Skupisko nazw ulic w inny sposób związanych z literaturą w dzielnicy Wesoła
Źródło: opracowanie własne.

Fig. 6. Cluster of street names in other ways related to literature in Wesoła District
Source: own elaboration.

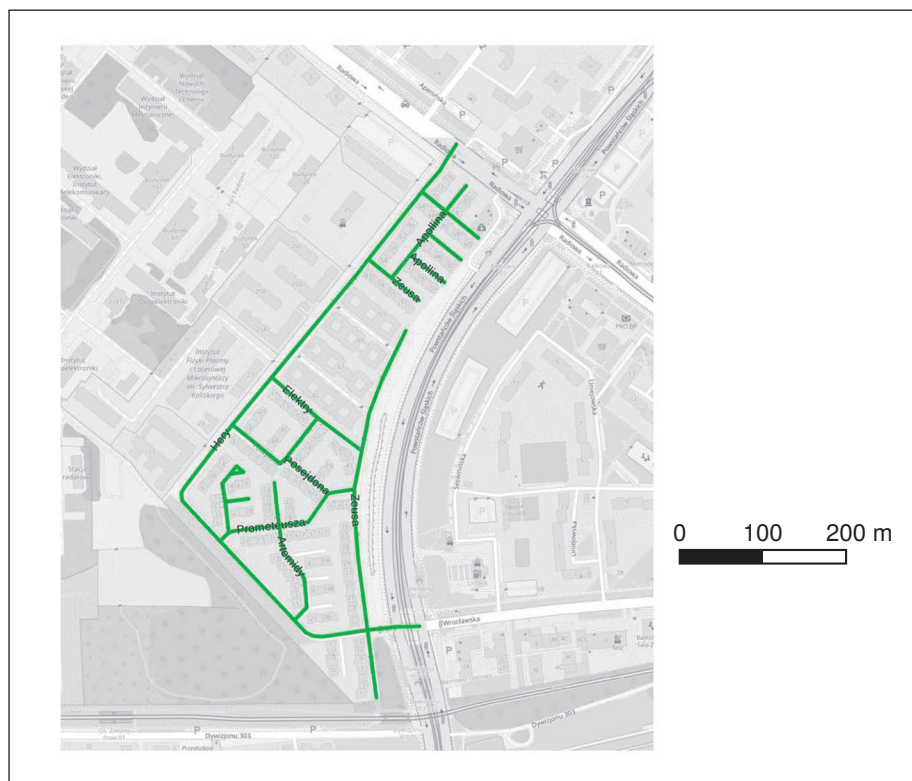
K. Handke (1998, s. 18), pisząc o procesie nadawania nazw ulicom, wskazuje, że w dużych miastach „poszczególnym dzielnicom, przydziela się tematy ogólne, jak np. literatura, różne dziedziny nauki, kultury, natomiast ulice otrzymują nazwy z zasobu związanego z danym tematem, a jest to

¹⁶ K. Handke (1998) sugerowała, że nazwy pochodzące od postaci bajkowych nie są zbyt cenione przez mieszkańców. W świetle obserwowanych tendencji nazewniczych można mieć co do tego wątpliwości, jednak kwestia ta wymagałaby oddzielnego badania.

¹⁷ W analizie nie uwzględniono nazw, których powiązania z literaturą uznano za zbyt luźne, są to np. ulice Abecadło, Linotypowa czy Papirusów.

zarówno słownictwo pospolite, jak i nazwy własne, najczęściej osobowe”. W tym kontekście wskazano wcześniej dzielnice Bielany oraz Żoliborz, gdzie nadano wiele nazw upamiętniających literatów. Takich skupisk czy też gniazd nazw powiązanych tematycznie jest jednak w Warszawie więcej¹⁸.

W przypadku nazw mitologicznych wskazać można dwa obszary koncentracji – jeden w dzielnicy Bemowo (ryc. 7), drugi na Bielanych.



Ryc. 7. Skupisko nazw ulic związanych z mitologią w dzielnicy Bemowo

Źródło: opracowanie własne.

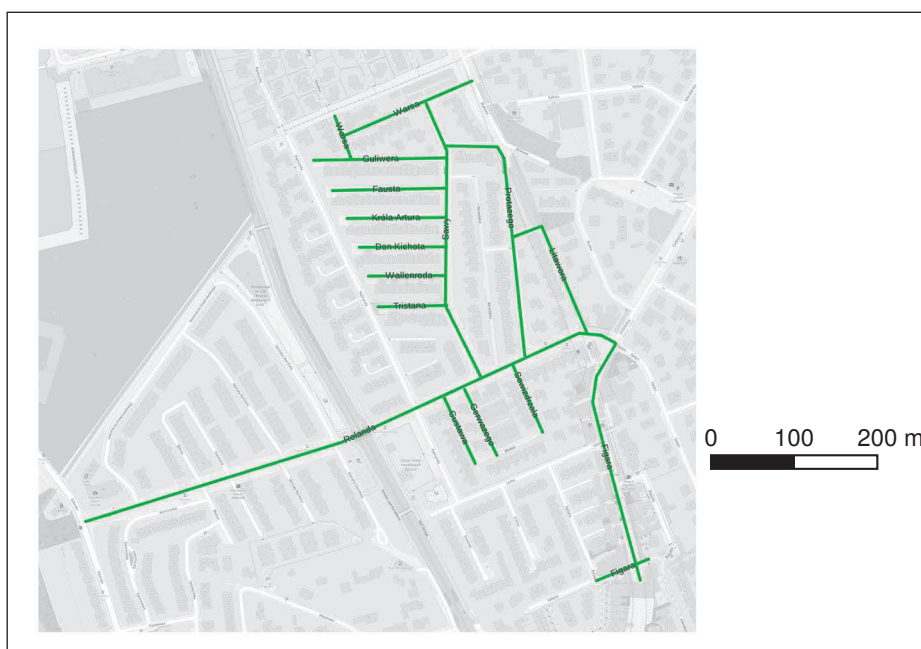
Fig. 7. Cluster of street names related to mythology in Bemowo district

Source: own elaboration.

Na Białołęce widoczne jest skupisko nazw zaczerpniętych z twórczości Henryka Sienkiewicza (drugie, nieco mniejsze, ulokowane jest na Mokotowie). Tam też znajduje się skupisko nazw pochodzących z różnych utworów literackich. W sąsiedztwie znajdują się: ulice Danusi, Juranda ze Spychowa i Zbyszka z Bogdańca – o nazwach zaczerpniętych z powieści *Krzyżacy* Henryka Sienkiewicza, równoległe do ostatniej z nich ulice Skrzatów oraz Hałabały, które powiązać można z książką *Z przygód krasnala Hałabały* Lucyny Krzemienieckiej, a także ulica Echa Leśne, odnosząca się do tytułu noweli Stefana Żeromskiego. Wyraźne skupisko nazw związanych ze światem twórczości literackiej widoczne jest także w dzielnicy Targówek (ryc. 8).

Wspomnieć można jeszcze o jednym ciekawym przykładzie tematycznej lokalizacji warszawskich nazw. Mianowicie od ronda Jonasza Kofty na Muranowie odchodzi ulica Pamiętajcie o Ogrodach będąca tytułem utworu tegoż poety.

¹⁸ W literaturze przedmiotu noszą one różne nazwy, K. Handke (1998, s. 24) pisze o „kompleksach nazw jednorodnych”, często spotkać się można także z określeniem gniazda nazewnicze.



Ryc. 8. Skupisko nazw związanych z bohaterami literackimi w dzielnicy Targówek

Źródło: opracowanie własne.

Fig. 8. Cluster of names related to literary protagonists in Targówek district

Source: own elaboration.

MOTYWACJE LITERACKICH NAZW MIEJSCOWYCH

Wielu autorów (por. Data 2016; Mysza 2018) podkreśla rolę motywacji towarzyszącej nadaniu danej nazwy w przypisaniu jej do danego typu. W Warszawie autorce niniejszego artykułu nie udało się jednak zidentyfikować nazw nadanych konkretnemu obiektowi ze względu na kontekst miejsca, czyli jego związek z przedmiotem upamiętnienia (np. patron ulicy urodził się lub mieszkał przy niej albo dane miejsce zostało opisane w utworze). Natomiast niewątpliwie wiele jest przykładów, gdy dany patron urodził się bądź mieszkał w stolicy i nazwano tu jego imieniem ulicę. Wymienić można chociażby Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Władysława Bełzę, Tadeusza Borowskiego, Stanisława Grzesiuka czy Bolesława Leśmiana. Czasem nadanie nazwy następuje w związku z jakąś rocznicą, np. Stanisława Dygata upamiętniono w 2014 roku, w stulecie jego narodzin.

Na kontekst miejsca w nazewnictwie miejskim można spojrzeć także z innej perspektywy. Dla przykładu na terenie dawnej fabryki traktorów Ursus wyznaczono ulicę Quo Vadis – jednym z bohaterów powieści Sienkiewicza o tym właśnie tytule jest Ursus (Osowski 2019).

Wcześniej wspomniano przykład z dzielnicy Mokotów, gdzie w 2023 roku nadano ulicom nazwy Tolkiena oraz Gandalfa. Związane było to z potocznym, popularnym określeniem Mordor, które przylgnęło do tego fragmentu miasta, a zaczerpnięte jest z twórczości tego brytyjskiego pisarza.

Motywacja towarzysząca nadawaniu nazw miejscowych jest zagadnieniem znacznie szerszym niż kontekst miejsca. W przyszłości rozważyć można chociażby, czy i jak literackie nazewnictwo wpisuje się w politykę kulturalną miasta i kontekst polityczny ogółem. W tym temacie przypomnieć warto, że w warszawskim nazewnictwie miejskim wyraźna jest dominacja nazw upamiętniających mężczyzn. W związku z tym w 2019 roku z okazji stulecia nadania kobietom praw wyborczych Rada m.st. Warszawy podjęła uchwałę, aby nadać sto nazw upamiętniających kobiety. W 2021 roku na wniosek prezydenta m.st. Warszawy Komisja ds. Nazewnictwa Miejskiego postanowiła uhonorować zasłużone

kobiety, wśród których przeważały literatki. W dzielnicy Śródmieście pojawiły się pasáže poświęcone Irenie Krzywickiej, Kazimierze Hłakowiczównie, Zuzannie Ginczance, Annie Świrszczyńskiej i Halinie Poświatowskiej.

PODSUMOWANIE

Nazwy ciągów komunikacyjnych odwołujących się do literatury okazały się w Warszawie liczne i zróżnicowane. Grupą dominującą są te upamiętniające znanych pisarzy (208), choć pokaźna liczba nazw miejscowych (136) związana jest również ze światem utworów literackich. Zidentyfikowano także najmniej liczną grupę nazw, które można powiązać z literaturą w inny sposób.

E. Kaltenberg-Kwiatkowska (2011), odnosząc się do spostrzeżeń własnych oraz innych badaczy, zwraca uwagę, że nazwy upamiętniające prozaików, dramaturgów bądź poetów są raczej trwałe i integrujące społeczność, w przeciwieństwie chociażby do tych upamiętniających polityków czy wojskowych. Wydaje się to ich dużym atutem i jedną z przyczyn ich popularności w Warszawie.

Rozmieszczenie nazw o pochodzeniu literackim jest nierównomierne. Dzielnicą, w której jest ich najwięcej, są Bielany, natomiast Wilanów okazał się jedyną stołeczną dzielnicą, w której nie pojawiła się żadna nazwa odwołująca się do literatury. Zarówno w przypadku nazw upamiętniających literatów, jak i tych związanych ze światem utworów literackich wskazać można obszary ich wyraźnej koncentracji. Dla nazw w inny sposób związanych z literaturą o takie skupiska trudniej – jedno jest w dzielnicy Wesoła, ponadto w stosunkowo niedalekiej odległości od siebie w dzielnicy Bielany leżą ulice Metafory, Biograficzna oraz Prozy.

Interesującą kwestią jest to, jak dalej kształtować się będzie krajobraz nazewniczy Warszawy w odniesieniu m.in. do nazw związanych z literaturą. W ostatnich latach zaobserwować można przejawy rewizjonizmu, który strąca z piedestału znanych twórców literackich i ich dzieła. Choć w Warszawie jak dotąd nie miało to raczej wpływu na kwestie nazewnictwa¹⁹, to nie można wykluczyć, że w przyszłości niektóre nazwy z badanej grupy będą kwestionowane, a może nawet zostaną zmienione.

Kwestią wartą zbadania jest też zaangażowanie w proces nazewniczy różnych podmiotów, w tym mieszkańców, a także coraz częściej deweloperów, przedsiębiorstw czy fundacji. Również wzmiankowana w niniejszym artykule kwestia motywacji towarzyszących nadawaniu nazw jest zagadnieniem, które należy w przyszłości pogłębić. Użyteczne byłyby wywiady z przedstawicielami Urzędu Miasta, członkami Zespołu Nazewnictwa Miejskiego czy inicjatorami nadania konkretnych nazw związanych z literaturą.

Literatura

Bieńkowska D., Umińska-Tytoń E., 2013, *Nazewnictwo miejskie Łodzi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Cieplowski S. (red.), 2002, *Słownik patronów ulic Warszawy*, Wydawnictwo DiG, Warszawa.

Data K., 2016, Kulturowa uwarunkowania nazw ulic – tradycja i zmiana, *Acta Universitatis Wratislaviensis. Język a Kultura*, 26, s. 81–96, DOI: 10.19195/1232-9657.26.7.

Domański P., 2008, *Patroni żoliborskich ulic*, Żoliborz, Warszawa.

Dziennik Zarządu m.st. Warszawy, 60, 5 lipca 1921 – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/plain-content?id=13815> (dostęp: 19.07.2023).

¹⁹ Zmiany w zakresie nazewnictwa zaszły ostatnio w wyniku dekomunizacji. W Warszawie w 2017 roku ulicę Lucjana Rudnickiego zamieniono na gen. Klemensa Stanisława Rudnickiego. W Łodzi natomiast w 2018 roku ulicę Maksima Gorkiego przemianowano na Andrieja Sacharowa.

- Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 5, 30 kwietnia 1954, Warszawa – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=32495> (dostęp: 19.10.2023).
- Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 7, 15 sierpnia 1957, Warszawa – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=32559> (dostęp: 19.10.2023).
- Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 7, 14 sierpnia 1960, Warszawa – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=32198> (dostęp: 19.10.2023).
- Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 2, 25 stycznia 1973, Warszawa – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=32243> (dostęp: 19.10.2023).
- Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 1, 15 stycznia 1975, Warszawa – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=32298> (dostęp: 20.10.2023).
- Dziennik Urzędowy Rady Narodowej m.st. Warszawy*, 12, 28 października 1978, Warszawa – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=33041> (dostęp: 20.10.2023).
- Dzikowski W., Kopertowska D., 1976, *Toponimia Kielc. Nazwy części miasta i obiektów fizjograficznych oraz nazwy ulic i placów*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa–Kraków.
- Górniewicz H., 1965, *Rodowe nazwy miejscowe Mazur i Warmii*, Polskie Towarzystwo Historyczne, Instytut Mazurski w Olsztynie, Olsztyn.
- Górny K., Górna A., Szczepański J., Sienica A. 2022, Patriarchat nazewniczy – zmaskulinizowany krajobraz symboliczny polskich mniejszych miast, *Prace i Studia Geograficzne*, 67.1, 25–44, DOI: 10.48128/pisg/2022-67.1-02.
- Handke K., 1998, *Słownik nazewnictwa Warszawy*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa.
- Kaltenberg-Kwiatkowska E., 2011, O oznaczaniu i naznaczaniu przestrzeni miasta, *Przegląd Socjologiczny*, 60, 2–3, s. 135–165.
- Kazimierczak J., 2010, Tablice pamiątkowe i pomniki na obszarze dzielnicy Łódź Śródmieście jako obiekty upamiętniające osoby i wydarzenia z przeszłości Łodzi, *Turyzm*, 20/1, s. 13–19.
- Koszko M., 2013, Pejzaż językowy jako nośnik dziedzictwa kulturowego na przykładzie miasta Poznania, *Scripta Neophilologica Posnaniensia*, XIII, s. 23–35, DOI: 10.7169/snp.2013.13.03.
- Myszka A., 2018, Pamiątkowe nazwy ulic – rozważania terminologiczne, *Onomastica*, LXII, s. 113–128.
- Nosowicz J.F., 2000, *Z badań nad nazewnictwem ulic Białegostoku*, [w:] C. Kuklo (red.), *Białystok w 80-leciu: w rocznicę odzyskania niepodległości, 19 II 1919 – 19 II 1999*, Instytut Historii Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, s. 195–210.
- Oowski J., 2019, *Quo Vadis w Ursusie. Coraz więcej nazewniczych gniazd*, <https://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,24405678,quo-vadis-w-ursusie-coraz-wiecej-nazewniczych-gniazd.html> (dostęp: 4.07.2023).
- Oowski J., 2022a, *Czy ul. Sierotki Marysi spodoba się deweloperowi? Monika Jaruzelska: „Lepsza księżniczka”*, <https://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,29054501,wiecej-kobiecych-nazw-ale-czy-ul-sierotki-marysi-spodoba-sie.html> (dostęp: 19.07.2023).
- Oowski J., 2022b, *Całe życie mieszkali przy ul. Poetów, teraz raptem na „Prozaików” i czeka ich wymiana dokumentów. Po co?*, <https://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,29286924,przepolowili-ul-poetow-i-czesc-adresow-zmieni-sie-na-ul-prozaikow.html> (dostęp: 19.07.2023).
- Pawłowska D., 2023, *Nazwy ulic nie honorują kobiet i szybko się to nie zmieni*, <https://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,29537808,dlaczego-ulica-nie-jest-kobieta.html> (dostęp: 18.10.2023).
- Zielonka D., 2021, *Rzecz o tym, jak Niemcy zmieniali nazwy ulic w Warszawie*, <https://www.1944.pl/arttykul/rzecz-o-tym-jak-niemcy-zmieniali-nazwy-ulic-w-w,5098.html> (dostęp: 18.10.2023).

Załącznik 1. Spis ciągów komunikacyjnych uwzględnionych w analizie

Nazwy upamiętniające realne postaci	Asnyka Adama (Wesoła)
Alighieri Dantego	Baczyńskiego Krzysztofa Kamila
Andersena Hansa Christiana	Bailly Rosy
Asnyka Adama (Ochota)	Balzaka Honoriusza

Balińskiego Stanisława aleja
Bałuckiego Michała
Bełzy Władysława
Berenta Waclawa
Białoszewskiego Mirona dreptak
Biernata z Lublina
Bobkowskiego Andrzeja aleja
Bogusławskiego Wojciecha
Bohomolca Franciszka
Borowskiego Tadeusza
Botewa Christa
Boya-Żeleńskiego Tadeusza
Brandysa Mariana aleja
Brechta Bertolta
Brodzińskiego Kazimierza
Broniewskiego Władysława
Brzechwy Jana
Conrada Josepha
Czapskiego Józefa aleja
Czechowa Antoniego
Czechowicza Józefa
Czczota Jana
Daniłowskiego Gustawa
Dantyszka Jana
Dąbrowskiej Marii
Deotyminy
Dickensa Karola
Długosza Jana
Dmochowskiego Franciszka Ksawerego
Družbackiej Elżbiety
Dygasińskiego Adolfa
Dygata Stanisława
Ejsmonda Juliana
Ezopa
Felińskiego Alojzego
Ficowskiego Jerzego
Fredry Aleksandra (Śródmieście)
Fredry Aleksandra (Wesoła)
Frycza Modrzewskiego Andrzeja
Gajcego Tadeusza
Galla Anonima
Gałczyńskiego Konstantego Ildefonsa
Gawińskiego Jana
Gąsiorowskiego Waclawa
Ginczanki Zuzanny pasaż
Godebskiego Cypriana (Mokotów)
Godebskiego Cypriana (Wesoła)
Gojawczyńskiej Poli
Goldoni Carl
Gombrowicza Witolda
Gomulickiego Wiktora
Goszczyńskiego Seweryna
Górnickiego Łukasza
Grochowiaka Stanisława
Grzesiuka Stanisława
Hajoty
Hemara Mariana
Herlinga-Grudzińskiego Gustawa aleja
Hertza Benedykta
Hłaski Marka
Hoffmanowej Klementyny
Homera
Horacego
Hozjusza Stanisława
Hłakowiczówny Kazimiery pasaż
Irzykowskiego Karola
Iwaszkiewicza Jarosława aleja
Jachowicza Stanisława
Jasienicy Pawła rondo
Jasińskiego Jakuba
Jaśkiewicza Teofila
Jelinka Edwarda
Jezierskiego Franciszka Salezego
Joyce'a Jamesa
Kaden-Bandrowskiego Juliusza
Kadłubka Wincentego
Kajki Michała
Kamińskiego Aleksandra
Karpińskiego Franciszka
Kasprowicza Jana
Kicińskiego Brunona
Klonowicza Sebastiana
Kniażnina Franciszka
Kochanowskiego Jana
Kofty Jonasza rondo
Konarskiego Stanisława
Kondratowicza Ludwika
Konopnickiej Marii
Konwickiego Tadeusza aleja
Korczaka Janusza
Korotyńskiego Władysława
Korzeniowskiego Józefa
Kozmiana Kajetana
Krahelskiej Krystyny rondo
Krasickiego Ignacego (Mokotów)
Krasickiego Ignacego (Wesoła)
Krańskiego Zygmunta
Kraszewskiego Józefa Ignacego
Kromera Marcina
Krzyckiego Andrzeja

Krzywickiej Ireny pasaż	Rodziewiczówny Marii (Praga Południe)
Lechonia Jana	Rodziewiczówny Marii (Wesoła)
Lema Stanisława rondo	Różewicza Tadeusza aleja
Lenartowicza Teofila	Sadowskiej Barbary
Leśmiana Bolesława	Safony
Mackiewicza Józefa rondo	Sarbiewskiego Macieja
Majakowskiego Włodzimierza	Szulza Brunona
Makuszyńskiego Kornela	Sebyły Władysława
Mickiewicza Adama	Sępa-Szarzyńskiego Mikołaja
Miłosza Czesława aleja	Sienkiewicza Henryka (Śródmieście)
Moliera	Sienkiewicza Henryka (Wesoła)
Morcinka Gustawa	Sieroszewskiego Wacława
Morsztyna Jana Andrzeja	Słowackiego Juliusza (Żoliborz)
Mrożka Sławomira aleja	Słowackiego Juliusza (Wesoła)
Nabielaka Ludwika	Stachury Edwarda
Nałkowskiej Zofii	Staffa Leopolda
Naruszewicza Adama	Struga Andrzeja
Nerudy Pabla	Syrokomli Władysława
Niemcewicz Juliana Ursyna	Szajnochy Karola
Norwida Cypriana Kamila (Wola)	Szaniawskiego Jerzego
Norwida Cypriana Kamila (Wesoła)	Szczepańskiego Józefa „Ziutka” rondo
Obertyńskiej Beaty aleja	Szekspira Williama
Odyńca Antoniego Edwarda	Szujskiego Józefa
Opalińskiego Krzysztofa	Szymańskiego Edwarda
Orkana Władysława	Szyborskiej Wisławy pasaż
Or-Ota	Święcickiego Juliana
Orzeszkowej Elizy (Ochota)	Świętochowskiego Aleksandra
Orzeszkowej Elizy (Wesoła)	Świrszczyńskiej Anny pasaż
Parandowskiego Jana	Tagore Rabindranatha
Paska Jana Chryzostoma	Tischnera Józefa, księdza aleja
Pasierba Janusza Stanisława, księdza aleja	Tołstoja Lwa
Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej Marii	Tuwima Juliana
Pereca Icchoka Lejba	Twardowskiego Samuela
Perzyńskiego Włodzimierza	Tyrmanda Leopolda pasaż
Petőfiego Sándora	Umińskiego Władysława
Piramowicza Grzegorza	Wańkowicza Melchiora
Pługa Adama	Warszewickiego Krzysztofa
Pola Wincentego	Wergiliusza
Poświętowskiej Haliny pasaż	Wiecheckiego Stefana „Wiecha” pasaż
Promyka Kazimierza	Wierzyńskiego Kazimierza
Prusa Bolesława (Śródmieście)	Wilkońskiego Augusta
Prusa Bolesława (Wesoła)	Wóycickiego Kazimierza
Pruszyńskiego Ksawerego	Wybickiego Józefa
Przybosa Juliana	Wyspiańskiego Stanisława
Przybyszewskiego Stanisława	Zana Tomasza
Reja Mikołaja (Ochota)	Zapolskiej Gabrieli
Reja Mikołaja (Wesoła)	Zegadłowicza Emila
Rembeka Stanisława rondo	Zimorowica Szymona
Reymonta Władysława (Wesoła)	Zoli Emila
Reymonta Władysława aleja (Bielany)	Żeromskiego Stefana

Żmichowskiej Narcyzy aleja

Nazwy związane ze światem utworów
literackich

Achillesa
Afrodyty
Andromedy
Antygony
Apollina
Artemidy
Babinicza
Bachusa
Bajka Iskierki, alejka
Balladyny
Bellony
Herakliusza Billewicza
Bogunki
Bohuna
Boruty
Boryny
Calineczki
Cudne Manowce
Czatów
Cześnika
Danusi
Dedala
Derwida
Dewajtis
Dionizosa
Don Kichota
Dwie Dorotki, alejka
Echa Leśne
Elektry
Ele-Mele, alejka
Faraona
Farysa
Fausta
Figara
Filona
Flory
Fortuny
Gerwazego
Grażyny
Guliwera
Gustawa
Hajduczka
Hałabały
Hefajstosa
Hery
Ikara

Izoldy
Jagienki
Jagny
Janka Muzykanta
Jowisza
Juranda ze Sychowa
Jutrzenki
Kasjopei
Kaśki Kariatydy
Ketlinga
Kmicica
Kordiana
Kozucha Kłamczucha, alejka
Krakusa
Krasnoludków
Króla Artura
Kubusia Puchatka
Kwiatów Polskich
Lajkonika
Lalki
Latarnika
Litawora
Lipiec Reymontowskich
Króla Maciusia
Maćka z Bogdańca
Małego Księcia
Małego Rycerza
Marchołta
Marsa
Misia Uszatka
Nike
Odysa
Odysei
Oleńki
Orfeusza
Oriona
Pamiętajcie o Ogrodach
Pana Tadeusza
Penelopy
Perseusza
Piecyka
Piotrusia Pana
Płomyczek, alejka
Podbipięty
Popiela
Popiołów
Posejdona
Prometeusza
Protazego
Pсотki i Śmieszki, aleja

Pszczółki Mai	Złotej Rybki
Quo Vadis	Zosi
Rodziny Połanieckich	
Rolanda	Inne nazwy, które można powiązać z literaturą
Romea i Julii	Arkadii
Roty	Arkadyjska
Rydla	Bajeczna
Rzędziana	Bajkowa
Sawy	Baśniowa (Ochota)
Siłaczki	Baśniowa (Wesoła)
Skrzatów	Biograficzna
Skrzetuskiego	Czytelnicza
Sowizdrzała	Elegijna
Starej Baśni	Epopoi
Stumilowy Las	Esej
Szklanych Domów	Filomatów
Sybilli	Fraszka
Syreny	Fraszki
Szewczyk Dratewka, alejka	Groteski
Ślimaka	Książkowa
Świtezianki	Księgarzy
Tajemnicze Butki, alejka	Legendy
Telimeny	Liryczna (Rembertów)
Tomcia Palucha	Liryczna (Wesoła)
Tristana	Literacka (Bielany)
Trzech Budrysów	Literacka (Wesoła)
Urszuli	Literatów
Waligóry	Metafory
Wallenroda	Poematu
Wandy	Poetów
Warsa	Poezji (Wawer)
Wernyhory	Poezji (Wesoła)
Wołodyjowskiego	Prozy
Zaczarowanej Dorożki	Rękopis
Zagłoby	Trenów
Zbyszka z Bogdańca	Wydawnicza
Zeusa	
Zielonej Gęsi	